Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA PRĪTA PIKAMĒES [*PRIIT PIKAMÄE*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2022. gada 2. jūnijā [1]

Lieta C-199/21

DN
pret
Finanzamt Österreich

(*Bundesfinanzgericht* (Federālā finanšu tiesa, Austrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālais nodrošinājums – Regula (EK) Nr. 987/2009 – 60. panta 1. punkta trešais teikums – Dalībvalsts tiesību akts, ar ko ir paredzēts piešķirt ģimenes pabalstus vecākam, pie kura bērns dzīvo – Vecāka, kas var pretendēt uz pabalstiem, tiesību neizmantošana – Pienākums ņemt vērā otra vecāka iesniegto pieteikumu – Šī pienākuma ietekme uz pieteikumu par otram vecākam piešķirto ģimenes pabalstu atmaksu

I. Ievads

1. Šajā lietā Tiesā ir vērsusies *Bundesfinanzgericht* (Federālā finanšu tiesa, Austrija) ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu it īpaši par to, kā interpretēt Regulas (EK) Nr. 883/2004 [2] 67. un 68. panta piemērošanai paredzētās tiesību normas, kas ir ietvertas Regulā (EK) Nr. 987/2009 [3].

2. Konkrētāk, ar ceturto un piekto jautājumu, uz kuriem ir koncentrēti šie secinājumi, Tiesai tiek lūgts precizēt Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešā teikuma nozīmi un piemērošanas jomu; šajā tiesību normā ir paredzēts, ka tad, ja persona, kurai ir tiesības pieprasīt ģimenes pabalstu, neizmanto šīs tiesības, kompetentā iestāde ņem vērā pabalsta piešķiršanas pieteikumu, ko ir iesniegusi otra persona, kas ir minēta šajā normā.

1 Oriģinālvaloda – franču.

2 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2004. gada 29. aprīlis) par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (OV 2004, L 200, 1. lpp.).

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (2009. gada 16. septembris), ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (OV 2009, L 284, 1. lpp.).

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Regula Nr. 883/2004

3. Saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 1. pantu:

"Šajā regulā:

[..]

i) "ģimenes loceklis" ir:

[..]

3) ja saskaņā ar tiesību aktiem, kas ir piemērojami saskaņā ar 1. un 2. apakšpunktu, personu uzskata par ģimenes locekli vai mājsaimniecības locekli tikai tad, ja viņa dzīvo tajā pašā mājsaimniecībā, kurā apdrošinātā persona vai pensionārs, šo nosacījumu uzskata par izpildītu, ja attiecīgā persona ir galvenokārt atkarīga no apdrošinātās personas vai pensionāra;

[..]

q) "kompetentā iestāde" ir:

i) iestāde, kurā attiecīgā persona ir apdrošināta brīdī, kad tiek iesniegts pieteikums pabalsta saņemšanai;

[..]

s) "kompetentā dalībvalsts" ir tā dalībvalsts, kurā atrodas kompetentā iestāde;

[..]

z) "ģimenes pabalsts" ir visi pabalsti natūrā vai naudā, kas paredzēti, lai segtu ģimenes izdevumus, izņemot I pielikumā minēto uzturēšanas maksājumu un īpašo bērna piedzimšanas un adoptēšanas pabalstu avansus."

4. Šīs regulas 2. panta 1. punkts ir izteikts šādā redakcijā:

"Šī regula attiecas uz dalībvalstu piederīgajiem, uz bezvalstniekiem un uz bēgļiem, kas dzīvo dalībvalstī, kuri ir pakļauti vai bijuši pakļauti vienas vai vairāku dalībvalstu tiesību aktiem, kā arī uz viņu ģimenes locekļiem un viņu apgādību zaudējušām personām."

5. Minētās regulas 3. pantā ir noteikts:

"1. Šī regula attiecas uz visiem tiesību aktiem, kuri skar šādas sociālā nodrošinājuma jomas:

[..]

j) ģimenes pabalsti.

[..]"

6. Šīs pašas regulas 7. pantā ir noteikts:

"Ja šajā regulā nav noteikts citādi, naudas pabalstus, ko izmaksā saskaņā ar vienas vai vairāku dalībvalstu tiesību aktiem vai saskaņā ar šo regulu, nesamazina, nemaina, neatliek, neatceļ un nekonfiscē tādēļ, ka pabalsta saņēmējs vai viņa ģimenes locekļi dzīvo dalībvalstī, kas nav tā, kurā atrodas par pabalstu piešķiršanu atbildīgā iestāde."

7. Regulas Nr. 883/2004 III sadaļas 8.nodaļā ir ietverts 67. pants "Ģimenes locekļi, kas dzīvo citā dalībvalstī" un tajā ir noteikts šādi:

"Personai ir tiesības uz ģimenes pabalstiem saskaņā ar kompetentās dalībvalsts tiesību aktiem, tajā skaitā, par savas ģimenes locekļiem, kas dzīvo citā dalībvalstī tā, kā tas būtu bijis, ja viņi dzīvotu pirmajā minētajā dalībvalstī. Tomēr pensionāram ir tiesības uz ģimenes pabalstiem saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kura atbild par viņa pensiju."

8. Šīs regulas 68. pants "Prioritātes noteikumi pārklāšanās gadījumā" ir ietverts šajā pašā 8. nodaļā, un tas ir izteikts šādā redakcijā:

"1. Ja tajā pašā laika posmā par tiem pašiem ģimenes locekļiem pabalstus paredz vairāk nekā vienas dalībvalsts tiesību akti, piemēro šādus prioritātes noteikumus:

a) attiecībā uz pabalstiem, kas jāizmaksā vairāk nekā vienai dalībvalstij ar atšķirīgu pamatojumu, prioritāte ir šāda: pirmkārt, tiesības, kas pieejamas, pamatojoties uz darbību nodarbinātas vai pašnodarbinātas personas statusā, otrkārt, tiesības, kas pieejamas, pamatojoties uz pensijas saņemšanu, un, visbeidzot, tiesības, kas iegūtas, pamatojoties uz dzīvesvietu;

b) attiecībā uz pabalstiem, kas jāizmaksā vairāk nekā vienai dalībvalstij ar vienādu pamatojumu, prioritāti nosaka, atsaucoties uz šādiem papildu kritērijiem:

   [..]

   ii) attiecībā uz tiesībām, kas pieejamas, pamatojoties uz pensiju saņemšanu: bērnu dzīvesvieta, ja pensija ir jāmaksā saskaņā ar tās tiesību aktiem, un, papildus, attiecīgā gadījumā, garākais apdrošināšanas vai dzīvesvietas periods saskaņā ar pretrunā esošiem tiesību aktiem;

[..].

2. Gadījumā, kad tiesības uz pabalstiem pārklājas, ģimenes pabalstus nodrošina saskaņā ar tiesību aktiem, kas ir izraudzīti par prioritāriem atbilstoši 1. punktam. Tiesības uz ģimenes pabalstiem, ko nosaka citi pretrunā esošie tiesību akti, tiek atceltas līdz pat summai, ko paredz pirmie tiesību akti, un starpības piemaksu vajadzības gadījumā nodrošina par summu, par kuru ir pārsniegta šī

summa. Tomēr šāda starpības piemaksa nav jānodrošina par bērniem, kas dzīvo citā dalībvalstī, ja šo tiesību uz attiecīgo pabalstu pamatā ir tikai dzīvesvieta.

[..]"

9. Šīs regulas 68.a pantā [4] "Pabalstu nodrošināšana", kas ir ietverts šajā pašā 8. nodaļā, ir noteikts šādi:

"Ja persona, kurai būtu nodrošināmi ģimenes pabalsti, neizmanto tos ģimenes locekļu uzturēšanai, kompetentā institūcija atbilstīgi saviem pienākumiem nodrošina minētos pabalstus tai fiziskajai vai juridiskajai personai, kura faktiski uztur ģimenes locekļus, kā to pieteikusi un pārstāv viņu dzīvesvietas iestāde vai iestāde vai struktūra, ko šajā nolūkā norādījusi viņu dzīvesvietas dalībvalsts kompetentā iestāde."

2. Regula Nr. 987/2009

10. Saskaņā ar Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punktu:

"Ģimenes pabalstu piešķiršanas pieteikumu iesniedz kompetentajai iestādei. Lai piemērotu [Regulas Nr. 883/2004] 67. un 68. pantu, ņem vērā visas ģimenes stāvokli, it kā visas iesaistītās personas būtu pakļautas attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem un tur dzīvotu, jo īpaši attiecībā uz personas tiesībām saņemt šādus pabalstus. Ja persona, kurai ir tiesības pieprasīt pabalstu, neizmanto šīs tiesības, tās dalībvalsts kompetentā iestāde, kuras tiesību akti piemērojami, ņem vērā ģimenes pabalsta piešķiršanas pieteikumu, ko iesniedzis otrs no vecākiem, persona, ko uzskata par vienu no vecākiem, vai persona vai iestāde, kas ir bērna vai bērnu aizbildnis."

B. Austrijas tiesības

11. 1967. gada 24. oktobra *Bundesgesetz betreffend den Familienlastenausgleich durch Beihilfen* (Federālais likums par ģimenes izdevumu kompensēšanu, piešķirot pabalstus) (*BGBl.* 376/1967; turpmāk tekstā – "*FLAG*") redakcijā, kas bija piemērojama pamatlietai, 2. pantā ir noteikts:

"1. Tiesības uz ģimenes pabalstu ir personām, kuru domicils vai parastā dzīvesvieta ir federatīvās republikas teritorijā,

[..]

b) par pilngadīgiem bērniem, kam vēl nav pilni 24 gadi un kas iegūst profesionālo izglītību

[..].

2. Tiesības uz ģimenes pabalstu par 1. punktā minēto bērnu ir personai, kuras mājsaimniecībā bērns dzīvo. Personai, kuras mājsaimniecībā bērns nedzīvo, bet kura galvenokārt sedz bērna uzturēšanas izdevumus, ir tiesības uz ģimenes pabalstu, ja šādas tiesības atbilstoši šī punkta pirmajam teikumam nav nevienai citai personai.

[4] Šis pants tika ietverts Regulā Nr. 883/2004 ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 988/2009 (2009. gada 16. septembris), ar ko groza Regulu Nr. 883/2004 (OV 2009, L 284, 43. lpp.), 1. panta 18. punktu.

3. Šajā sadaļā "personas bērni" ir:

a) tās lejupējie,

[..]

5. Bērns dzīvo vienā mājsaimniecībā ar personu, ja viņš, pastāvot vienotai saimniecībai, dala ar šo personu mājokli. Piederība mājsaimniecībai netiek uzskatīta par izbeigtu,

a) ja bērns tikai īslaicīgi uzturas ārpus kopējā mājokļa.

[..]"

12. *FLAG* 26. panta 1. punktā ir noteikts:

"Ikvienam, kas nepamatoti ir saņēmis ģimenes pabalstu, ir jāatmaksā attiecīgās summas."

III. Pamatlietas fakti, tiesvedība pamatlietā un prejudiciālie jautājumi

13. DN, kurš ir dzimis Polijā, kopš 2001. gada ir Austrija pilsonība un viņš, sākot no šī gada, dzīvo Austrijā. Līdz 2011. gadam viņš bija laulībā ar Polijas pilsoni, un šajā savienībā 1991. gadā dzima meita, kas arī ir Polijas pilsone.

14. Kopš 2011. gada DN no kompetentajām Polijas un Austrijas iestādēm saņem priekšlaicīgo pensiju, kas ir aprēķināta, balstoties uz apdrošināšanas laikposmiem, kas secīgi norisa vispirms Polijā un vēlāk Austrijā.

15. Laikposmā starp 2013. gada janvāri un augustu DN lūdza un saņēma ģimenes pabalstu izdevumu kompensācijas un nodokļu kredīta veidā, ko Austrijas nodokļu iestāde piešķīra par viņa meitu. DN šos pabalstus pārskaitīja savai meitai, kas studēja Polijā. Bijusī DN laulātā pieteikumu minēto pabalstu saņemšanai neiesniedza.

16. Šajā pašā laikposmā Polijā netika izmaksāts nekāda veida ģimenes pabalsts, jo DN ienākumi pārsniedza šajā dalībvalstī paredzēto ienākumu slieksni šādu pabalstu saņemšanai.

17. Ar 2014. gada 12. novembra lēmumu Austrijas finanšu iestāde noteica DN atmaksāt piešķirtos izdevumu kompensācijas un nodokļu kredītus, pamatojoties uz to, ka viņš saņēma Polijas izmaksātu priekšlaicīgu pensiju un ka viņa meitas dzīvesvieta arī atrodas minētajā valstī, tādēļ Austrijai saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 68. panta 1. punktu esot tikai pakārtota kompetence izmaksāt ģimenes pabalstus. Nodokļu iestāde, papildus izvirzīdama alternatīvu atmaksas pamatu, apgalvo, ka saskaņā ar *FLAG* 2. panta 2. punktu tiesības uz Austrijas ģimenes pabalstiem bija vienīgi mātei, kas dzīvo Polijā ar meitu. Iestāde no tā secina, ka saskaņā ar *FLAG* 26. panta 1. punktu ir jāatgūst šie pabalsti no tēva, lai gan māte, kam bija jāiesniedz šāds pieteikums par pabalstiem, vairs nevarētu saņemt to izmaksu, ņemot vērā, ka ir notecējis atpakaļejošā spēka termiņš.

18. DN vērsās *Bundesfinanzgericht* (Federālā finanšu tiesa) ar prasību, kas ir vērsta pret šo lēmumu; viņš apgalvoja, ka Austrijai ir pienākums izmaksāt šos pabalstus saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 68. panta 2. punktu, to lasot kopsakarā ar atbilstošajām *FLAG* tiesību normām.

19. Šādos apstākļos *Bundesfinanzgericht* (Federālā finanšu tiesa) 2021. gada 19. martā nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [Regulas 883/2004] 67. panta otrajā teikumā ietvertais formulējums "dalībvalsts, kura atbild par pensiju" ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir domāta dalībvalsts, kas iepriekš kā nodarbinātības valsts bija kompetentā valsts saistībā ar ģimenes pabalstu izmaksu un kam tagad ir pienākums izmaksāt vecuma pensiju, uz kuru esošās tiesības balstās uz tās teritorijā pagātnē izmantoto darba ņēmēju brīvu pārvietošanos?

2) Vai Regulas Nr. 883/2004 68. panta 1. punkta b) apakšpunkta ii) punktā ietvertais formulējums "tiesības, kas pieejamas, pamatojoties uz pensiju saņemšanu" ir jāinterpretē tādējādi, ka tiesības uz ģimenes pabalstu ir jāuzskata par tādām, kuras rodas pensijas saņemšanas dēļ, ja, pirmkārt, Savienības vai dalībvalsts tiesību aktos, lai lūgtu tiesību uz ģimenes pabalstu piešķiršanu, kā nosacījums ir paredzēta pensijas saņemšana un, otrkārt, pensijas saņemšanas nosacījums faktu līmenī turklāt faktiski ir izpildīts, un tas nozīmē, ka Regulas Nr. 883/2004 68. panta 1. punkta b) apakšpunkta ii) punkta piemērošanas jomā neietilpst "vienkārša pensijas saņemšana" un attiecīgā dalībvalsts no Savienības tiesību viedokļa nav jāuzskata par "pensijas saņemšanas valsti"?

3) Ja pensijas saņemšanas valsts jēdziena interpretācijai pietiek ar "vienkāršu pensijas saņemšanu":

   Vai gadījumā, kad tiek saņemta vecuma pensija, uz kuru esošās tiesības [ietilpa] migrējošo darba ņēmēju regulu piemērošanas jomā un pirms tam [pamatoja] nodarbinātība dalībvalstī periodā, kad tikai dzīvesvietas valsts vai abas valstis vēl nebija Savienības vai Eiropas Ekonomikas zonas dalībvalstis, Regulas Nr. 883/2004 68. panta 2. punkta otrā teikuma otrajā daļā ietvertais formulējums "starpības piemaksu vajadzības gadījum[ā] nodrošina par summu, par kuru ir pārsniegta šī summa", ņemot vērā Tiesas 1980. gada 12. jūnija spriedumu lietā *Laterza* (733/79, EU:C:1980:156), ir jāsaprot tādējādi, ka atbilstoši Savienības tiesībām arī pensijas saņemšanas gadījumā ģimenes pabalsts tiek nodrošināts iespējami lielākajā apmērā?

4) Vai Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešais teikums ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā 1967. gada *FLAG* 2. panta 5. punkts, atbilstoši kuram šķiršanās gadījumā tiesības uz ģimenes pabalstu un nodokļu kredītu par bērnu vecākam, kurš vada mājsaimniecību, bet tomēr nav iesniedzis attiecīgu pieteikumu nedz dzīvesvietas valstī, nedz pensijas saņemšanas valstī, ir tik ilgi, kamēr pilngadīgais un studējošais bērns dzīvo viņa mājsaimniecībā, un tas nozīmē, ka otrs vecāks, kurš kā pensionārs dzīvo Austrijā un ir vienīgais, kas faktiski sedz bērna uzturēšanas izdevumus, tās dalībvalsts iestādē, kuras tiesību akti ir jāpiemēro prioritāri, var pamatot tiesības uz ģimenes pabalstu un nodokļu kredītu par bērnu, atsaucoties tieši uz Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešo teikumu?

5) Vai Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešais teikums turklāt ir jāinterpretē tādējādi, ka, lai pamatotu Savienības darba ņēmēja lietas dalībnieka statusu dalībvalstī notiekošā tiesvedībā par ģimenes pabalstu, ir nepieciešams arī, lai viņš galvenokārt segtu uzturēšanas izdevumus Regulas Nr. 883/2004 1. panta i) punkta 3) apakšpunkta izpratnē?

6) Vai tiesību normas par dialoga procedūru atbilstoši Regulas Nr. 987/2009 60. pantam ir jāinterpretē tādējādi, ka attiecīgo dalībvalstu iestādēm tā ir jāpiemēro ne tikai ģimenes pabalstu nodrošināšanas, bet arī to atgūšanas gadījumā?"

IV. Tiesvedība Tiesā

20. Rakstveida apsvērumus iesniedza Čehijas Republikas valdība un Eiropas Komisija.

V. Juridiskā analīze

21. Atbilstoši Tiesas lūgumam šie secinājumi ir koncentrēti uz ceturto un piekto jautājumu.

A. Par jautājumu pārformulēšanu

22. Ar ceturto un piekto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešā teikuma tiesību normām ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, ar kuru ģimenes pabalsti ir paredzēti vecākam, kas dzīvo ar bērnu, un tādējādi pat tad, ja šis vecāks nav iesniedzis lūgumu piešķirt pabalstus, otrs vecāks, kas faktiski viens pats sedz visus izdevumus par bērnu, nevar saņemt minēto pabalstu izmaksu.

23. Līdz ar to iesniedzējtiesas ieskatā ir jānosaka, vai tādos apstākļos kā pamatlietā otram vecākam no minētā panta izriet tiesības uz ģimenes pabalstiem.

24. Manā ieskatā šajā ziņā norādes par to, kā atbildēt uz iesniedzējtiesas jautājumu, var sniegt spriedums *Trapkowski*[5]. Šī sprieduma motīvu daļā Tiesa vispirms atgādināja, ka Regulās Nr. 987/2009 un 883/2004 nav noteikts, kurām personām ir tiesības uz ģimenes pabalstiem[6], kaut arī tajās ir paredzētas normas, kas ļauj noteikt, kuras personas var pretendēt uz šiem pabalstiem[7]. Turpinājumā Tiesa norādīja, ka gan no Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešā teikuma teksta, gan uzbūves izriet, ka ir jānošķir pieteikuma piešķirt ģimenes pabalstus iesniegšana un tiesības saņemt šādus pabalstus[8]. Joprojām balstoties uz minētā panta formulējumu, Tiesa uzsvēra – pietiek, ka viena no personām, kurai ir tiesības pretendēt uz ģimenes pabalstu saņemšanu, iesniedz pieteikumu piešķirt šādus pabalstus, lai dalībvalsts kompetentajai iestādei rastos pienākums ņemt vērā otra vecāka pieteikumu; Savienības tiesībās tomēr nav paredzēti šķēršļi tam, lai šāda iestāde, piemērodama valsts tiesības, nonāktu pie secinājuma, ka tiesīgā persona ģimenes pabalstu saņemšanai par bērnu ir cita persona, nevis tā, kura ir iesniegusi pieteikumu par šo pabalstu piešķiršanu[9].

25. No šīs judikatūras ir secināms, ka Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešais teikums nekādi neuzliek dalībvalstij pienākumu piešķirt pabalstu "otram no vecākiem", ja tas no vecākiem, kas var pretendēt uz ģimenes pabalstu, nav īstenojis savas tiesības. Līdz ar to minētā tiesību norma nekādi nav pretrunā tam, ka tādos apstākļos kā pamatlietā kompetentā Austrijas iestāde noraidītu, ievērojot piešķiršanas nosacījumus, DN iesniegto pieteikumu par minēto pabalstu piešķiršanu.

26. Lai gan tas tā ir, es tomēr norādu, ka šīs lietas problēmjautājums patiesībā nav analogs tam, kas tika aplūkots spriedumā *Trapkowski*, jo iesākumā Austrijas kompetentā iestāde apmierināja DN iesniegto pieteikumu par viņa meitu. Tikai vēlāk minētā iestāde prasīja to summu atmaksu, kuru

5 Spriedums, 2015. gada 22. oktobris (C-378/14, EU:C:2015:720, turpmāk tekstā – "spriedums *Trapkowski*").

6 Tiesa precizē, ka personas, kam ir tiesības uz ģimenes pabalstiem, kā tas skaidri izriet no Regulas Nr. 883/2004 67. panta, tiek noteiktas saskaņā ar valsts tiesību aktiem (skat. spriedumu *Trapkowski*, 44. punkts).

7 Spriedums *Trapkowski*, 43. punkts.

8 Spriedums *Trapkowski*, 46. punkts.

9 Spriedums *Trapkowski*, 47. un 48. punkts.

apmērs atbilda DN piešķirtajiem ģimenes pabalstiem, kā alternatīvu motīvu summu atmaksas pamatojumā norādot valsts tiesību normas, kurās ir paredzēts, ka, pirmkārt, ģimenes pabalstus izmaksā personai, kuras mājsaimniecībā bērns dzīvo, un, otrkārt, ka ikvienam, kas ir nepamatoti saņēmis minētos pabalstus, ir pienākums atmaksāt to summu. Tātad iesniedzējtiesai ir jālemj par šo pamatu atbilstību, lai pieņemtu nolēmumu par nodokļu administrācijas prasību atmaksāt ģimenes pabalstus.

27. Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešā teikuma tiesību normu interpretācijai var būt izšķiroša ietekme uz strīda risinājumu, jo šajā lietā Austrijas nodokļu iestāde, tā kā nebija mātes iesniegta pieteikuma, ņēma vērā tēva iesniegto pieteikumu un piešķīra viņam ģimenes pabalstus par bērnu. Citiem vārdiem, iesniedzējtiesai būs jānosaka, vai šādos apstākļos minētajām tiesību normām ir pretrunā tiesiskais regulējums, uz kura pamata var atgūt DN izmaksātos ģimenes pabalstus par viņa bērnu.

28. Šādos apstākļos, lai sniegtu iesniedzējtiesai noderīgu atbildi, kas ļautu izlemt tās izskatīšanā esošo strīdu, manā ieskatā ir nepieciešams pārformulēt iesniedzējtiesas uzdotos jautājumus Tiesai [10].

29. Līdz ar to es ierosinu pārformulēt ceturto un piekto jautājumu šādiem vārdiem:

"Vai Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešais teikums ir jāinterpretē tādējādi, ka tam ir pretrunā valsts tiesiskais regulējums, ar kuru ir atļauts atgūt ģimenes pabalstus, kas ir piešķirti vienai no šajā tiesību aktā minētajām personām, kuras pieteikumu ir ņēmusi vērā kompetentā iestāde, ja persona, kurai ir tiesības pieteikties uz šiem pabalstiem, savas tiesības nav izmantojusi?"

B. Par pārformulētajiem jautājumiem

30. Šādi pārformulētie jautājumi tātad nozīmē to, ka ir jāinterpretē Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešā teikuma tiesību normas. Tā kā šī regula tika pieņemta, lai īstenotu Regulu Nr. 883/2004, manuprāt, iesākumā ir jāprecizē ar šo otro regulu noteikto tiesību normu priekšmets un mērķis ģimenes pabalstu jomā. Šajā lietā šāda pieeja manā ieskatā ir vēl jo vairāk nepieciešama tādēļ, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta nozīme un piemērošanas joma, ņemot vērā atsauci uz Regulas Nr. 883/2004 67. un 68. pantu, ir jāizvērtē attiecībā pret šo abu minēto pantu normām [11].

31. Lai garantētu darba ņēmēju pārvietošanās brīvības īstenošanu, kā tā ir paredzēta LESD 45. pantā, ar šī līguma 48. pantu būtībā ir paredzēts ieviest sociālā nodrošinājuma shēmu koordinēšanas sistēmu. Iesākumā tā bija organizēta ar Regulas (EEK) Nr. 1408/71 [12] normām, kurās paredzētie mehānismi bija kļuvuši pārlieku sarežģīti [13], bet pašlaik sociālā nodrošinājuma

[10] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 6. oktobris, W.Ż. (Augstākās Tiesas Ārkārtas kontroles un publisko lietu palāta – Iecelšana) (C-487/19, EU:C:2021:798, 68. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

[11] Spriedums, 2019. gada 18. septembris, *Moser* (C-32/18, EU:C:2019:752, 34. punkts).

[12] Padomes Regula (1971. gada 14. jūnijs) par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā (OV 1971, L 149, 2. lpp.).

[13] Šajā nozīmē Regulas Nr. 883/2004 3. apsvērumā ir uzsvērts, ka "Kopienas koordinācijas noteikumi [ir] sarežģīti un gari" un ka ir būtiski tos aizstāt, "tos modernizējot un vienkāršojot".

shēmas tiek koordinētas ar Regulu Nr. 883/2004. Kā tas ir noteikts šīs regulas 4. apsvērumā [14], šīs regulas, tāpat kā Regulas Nr. 1408/71 [15], mērķis nav harmonizēt valstu sociālā nodrošinājuma sistēmas, bet gan vienīgi nodrošināt to koordināciju.

32. Lai garantētu šo mērķi, Regulā Nr. 883/2004 tostarp ir paredzēti tiesību normu kolīzijas noteikumi, kas gadījumā, ja ir vairāki piemērojamie dalībvalsts tiesību akti vai arī nav piemērojamo tiesību aktu, ļauj noteikt to sociālā nodrošinājuma valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru šie pabalsti var tikt piešķirti. Šie noteikumi ir paredzēti šīs regulas 11.–16. pantā un, pirmām kārtām, ir balstīti uz vispārējo principu, ka ir piemērojams tikai vienas valsts tiesiskais regulējums [16].

33. Neraugoties uz to, Regulā Nr. 883/2004 ir paredzēti atkāpes rakstura noteikumi, kas ir piemērojami dažādu kategoriju pabalstiem. Šajā ziņā Regulas Nr. 883/2004 67. pantā attiecībā uz ģimenes pabalstiem ir noteikta viena vai vairākas kompetentās dalībvalstis šo pabalstu izmaksai [17]. Šādā nolūkā šajā pantā ir noteikts princips, saskaņā ar kuru persona var pretendēt uz ģimenes pabalstiem par tiem ģimenes locekļiem, kas dzīvo citā dalībvalstī, nevis tajā, kam ir kompetence izmaksāt šos pabalstus, tā, it kā šīs personas dzīvotu šajā pēdējā dalībvalstī [18]. Kā uz to norāda Tiesa, Regulas Nr. 883/2004 67. pantā būtībā ir paredzēts novērst to, ka dalībvalsts var paredzēt, ka ģimenes pabalstu piešķiršana vai apjoms ir atkarīgi no darba ņēmēja ģimenes locekļu dzīvesvietas dalībvalstī, kas veic pabalstu izmaksu [19].

34. Šīs regulas 67. pantā tātad ir noteikts juridisks pieņēmums, atbilstoši kuram tiek ņemta vērā visa ģimene, it kā visām skartajām personām būtu piemērojams kompetentās dalībvalsts tiesiskais regulējums un it kā tās tajā dzīvotu. Citiem vārdiem, šajā pantā ir paredzēta visaptveroša pieeja [20], jo kompetentajai iestādei atbilstoši šai normai ir jāpārbauda ģimenes situācija kopumā, lai noteiktu tiesības uz ģimenes pabalstiem. Šādu pieeju turklāt izvēlējās arī Tiesa, kad, interpretējot regulas par sociālā nodrošinājuma shēmu koordinēšanu, tā lēma, ka savu raksturiezīmju dēļ ģimenes pabalstus nevar uzskatīt par tādiem, kas maksājami indivīdam neatkarīgi no viņa ģimenes stāvokļa [21]. Kā to pamatoti uzsver Komisija, no tā izriet, ka tiesības uz ģimenes pabalstiem ir izmaksājamas nevis vienam no vecākiem, bet gan ģimenei.

[14] Regulas Nr. 883/2004 4. apsvērumā ir noteikts, ka "jāievēro valstu sociālās nodrošināšanas tiesību aktu īpatnības un jāizstrādā vienīgi koordinācijas sistēma".

[15] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2000. gada 26. septembris, *Engelbrecht* (C-262/97, EU:C:2000:492, 35. un 36. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

[16] Regulas Nr. 883/2004 11. panta 1. punkta pirmajā teikumā ir noteikts, ka "personas, uz kurām attiecas šī regula, ir pakļautas tikai vienas dalībvalsts tiesību aktiem".

[17] Regulas Nr. 883/2004 68. pantā ir noteikti prioritātes noteikumi tiesību aktu un tiesību uz pabalstiem pārklāšanās gadījumā. Tomēr es norādu, ka šīs tiesību normas, šķiet, nav piemērojamas šajā lietā. Tik tiešām, no paša iesniedzējtiesas nolēmuma formulējuma izriet, ka laikposmā, kas ir pamatlietas priekšmets, Polijā netika izmaksāts nekāda veida ģimenes pabalsts. Savukārt saskaņā ar Tiesas judikatūru pārklāšanās situācijas minētā panta izpratnē priekšnoteikums ir, ka pabalsti faktiski ir jāizmaksā vairākās dalībvalstīs. Šajā nozīmē skat. spriedumu *Trapkowski*, 32. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra.

[18] Spriedums, 2019. gada 18. septembris, *Moser* (C-32/18, EU:C:2019:752, 35. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

[19] Skat. spriedumus, 2019. gada 18. septembris, *Moser* (C-32/18, EU:C:2019:752, 36. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra), un 2021. gada 25. novembris, *Finanzamt Österreich* (Ģimenes pabalsti attīstības palīdzības sniedzējam) (C-372/20, EU:C:2021:962, 76. punkts).

[20] Izklāstam par Regulas Nr. 883/2004 67. panta priekšmetu un principiem, uz ko tas ir balstīts, skat. *Fuchs, M.*, un *Cornelissen, R.*, *EU Social Security Law, A Commentary on EU Regulations 883/2004 and 987/2009*, C.H. Beck – Hart Publishing – Nomos, 2015, 405. un nākamās lpp.

[21] Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2009. gada 26. novembris, *Slanina* (C-363/08, EU:C:2009:732, 31. punkts), un 2020. gada 2. aprīlis, *Caisse pour l'avenir des enfants* (Pārrobežu darba ņēmēja laulātā bērns) (C-802/18, EU:C:2020:269, 57. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra). Lai gan pirmais no šiem spriedumiem ir pieņemts par Regulas Nr. 1408/71 73. panta interpretāciju, tā teksta redakcija ir ļoti līdzīga Regulas Nr. 883/2004 67. pantam.

35. Šī visaptverošā pieeja, man šķiet, pilnībā atbilst Regulā Nr. 883/2004 paredzēto ģimenes pabalstu mērķim. Šajā ziņā, lai noteiktu, vai pabalsts ir ģimenes pabalsts šīs regulas 3. panta 1. punkta j) apakšpunkta izpratnē, ir jāizdara atsauce uz minētās regulas 1. panta z) apakšpunktu, saskaņā ar kuru ar jēdzienu "ģimenes pabalsts" apzīmē visus pabalstus natūrā vai naudā, *kas paredzēti, lai segtu ģimenes izdevumus*, izņemot šīs pašas regulas I pielikumā minēto uzturēšanas maksājumu un īpašo bērna piedzimšanas un adoptēšanas pabalstu avansus. Pamatojoties uz šo definīciju, Tiesa pastāvīgi ir lēmusi, ka ģimenes pabalsti ir paredzēti, lai sociāli palīdzētu darba ņēmējiem, kuri ir ģimenes apgādnieki, liekot sabiedrībai uzņemties daļu no šiem izdevumiem. Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi, ka vārdi "segt ģimenes izdevumus" ir jāinterpretē tādējādi, ka tie attiecas arī uz publisko ieguldījumu ģimenes budžetā, lai atvieglotu finanšu slogu saistībā ar bērnu uzturēšanu [22].

36. Šis mērķis ir atspoguļots arī Regulas Nr. 883/2004 68.a panta normās, kuru mērķis ir garantēt, ka ģimenes pabalstu saņēmēji tos izlieto atbilstoši tiem paredzētajiem mērķiem. No šāda skatpunkta šajā tiesību normā ir noteikts, ka gadījumā, ja pabalsta saņēmējs neizmanto pabalstu, uz kuru tam ir tiesības, savas ģimenes locekļu uzturēšanai, minēto ģimenes pabalstu summa ir jāizmaksā tai personai, kura faktiski uztur ģimenes locekļus.

37. Tātad ģimenes pabalstu priekšmets un mērķis ir noteicošie kritēriji to piemērošanai un Regulā Nr. 883/2004 paredzēto tiesību normu piemērošanai un īstenošanai šajā jomā. No tā izriet, ka Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkts ir jālasa un jāinterpretē atbilstoši šīm raksturiezīmēm. Šajā ziņā šajā pantā [23] būtībā ir paredzēts, ka, ja persona, kurai ir tiesības pieprasīt ģimenes pabalstu, neizmanto šīs tiesības, tās dalībvalsts kompetentā iestāde, kuras tiesību akti piemērojami, "ņem vērā" pieteikumu, ko ir iesniegusi kāda no citām personām, kas ir minētas šajā tiesību normā, tostarp "otrs no vecākiem".

38. Manuprāt, Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešajā teikumā izpaužas ģimenes pieeja, kas ģimenes pabalstu jomā ir paredzēta ar Regulu Nr. 883/2004. Tik tiešām, manā ieskatā, paredzot, ka "otra no vecākiem" iesniegtais pieteikums ir jāņem vērā tāpat, kā to būtu iesniedzis vecāks, kam ir tiesības uz ģimenes pabalstu, Savienības likumdevējs ir vēlējies nodrošināt, ka ikvienā gadījumā minētais pabalsts atbilstoši savam mērķim sniedz ieguldījumu ģimenes budžetā un ar to kompensē tās personas izdevumus, kura faktiski uztur bērnu.

39. Attiecīgi es uzskatu, ka, turpinot iepriekš izklāstīto argumentāciju, pabalstiem atbilstošo summu atmaksāšana ir iespējama tikai, ciktāl tā nav pretrunā ar Regulām Nr. 883/2004 un 987/2009 ieviesto mehānismu ģimenes pabalstu jomā uzbūvei. Šajā ziņā, lai novērtētu atmaksas pieprasījuma pamatotību, ir jāpārbauda, vai pēc pieteikuma, ko ir iesniegusi viena no Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešajā teikumā minētajām personām, novērtējums par ģimenes kopējo situāciju, kuru ir veikusi kompetentā iestāde, ir izraisījis to, ka ģimenes pabalsti tik tiešām sniedz ieguldījumu ģimenes izdevumu segšanā. Apstiprinošas atbildes gadījumā, manuprāt, šī panta normas liedz atgūt ģimenes pabalstus arī tādā gadījumā, ja kompetentā iestāde būtu piešķīrusi minētos pabalstus personai, kas valsts tiesību normās nav minēta kā persona, kas var pretendēt uz minētajiem pabalstiem.

[22] Spriedums, 2021. gada 28. oktobris, *ASGI* u.c. (C-462/20, EU:C:2021:894, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).

[23] Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta tiesību normas neietilpa sākotnējā Komisijas iesniegtajā priekšlikumā Padomei un Eiropas Parlamentam. Tās tika ietvertas ar grozījumu, izskatot tiesību aktu pirmajā lasījumā Parlamentā. Tomēr šī grozījuma motīvi nav ietverti sagatavošanas materiālos (OV 2004, C 76E, 178. lpp.).

40. Šāda analīze turklāt ir saskanīga ar Tiesas judikatūru. Tik tiešām, kā Tiesa ir atgādinājusi spriedumā *Trapkowski*[24], Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešajā teikumā noteiktā vērā ņemšana nav šķērslis tam, lai dalībvalsts kompetentā iestāde piešķirtu ģimenes pabalstus citai personai, nevis tai, kura ir iesniegusi pieteikumu par šo pabalstu piešķiršanu, jo minēto pabalstu piešķiršanas nosacījumi, tostarp tiesīgās personas identificēšana, ir valsts tiesību jautājums. Tajā pašā laikā no minētā sprieduma teksta nekādi neizriet, ka kompetentajai iestādei būtu pienākums izdarīt šādu secinājumu. Tādējādi minētajā pantā noteiktā ģimenes kopējās situācijas pārbaude sniedz iespēju kompetentajai iestādei piešķirt ģimenes pabalstus citai personai, nevis tai, kas ir minēta valsts tiesību normās.

41. Savukārt šādā gadījumā piešķirto pabalstu apstrīdēšana, pamatojoties uz valsts tiesību normās noteiktiem kritērijiem, nevar radīt tādas sekas, kas nonāk pretrunā ar Regulu Nr. 883/2004 ieviestā sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanas mehānismu uzbūvei. Šajā nozīmē es atgādinu, ka, lai gan ģimenes pabalstu piešķiršanas kritēriji tiek noteikti saskaņā ar valsts tiesību normām, īstenojot šo kompetenci, dalībvalstīm ir jāievēro Savienības tiesības[25]. Manā ieskatā no tā izriet, ka personas, kam ir tiesības saņemt ģimenes pabalstus, noteikšana saskaņā ar valsts tiesību normām nevar radīt tādas sekas, ka tiek noteikta tādu minēto atbalstu atmaksa, kuri pēc Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punktā paredzētās procedūras ieviešanas ir sasnieguši savu mērķi.

42. Katrā ziņā novērtējums par Austrijas nodokļu administrācijas prasības atmaksāt ģimenes pabalstus pamatotību ietilpst vienīgi valsts tiesas kompetencē un tai ir jānovērtē visi lietas sevišķie apstākļi. Tomēr, manuprāt, ņemot vērā iesniedzējtiesas sniegto informāciju, manis piedāvātā Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punkta trešā teikuma interpretācija liedz atmaksāt ģimenes pabalstus.

43. Austrijas tiesiskajā regulējumā bijusī DN laulātā bija norādīta kā persona, kas varēja pretendēt uz ģimenes pabalstiem par savu pilngadīgo meitu, ar kuru viņa dzīvoja Polijā. Tā kā māte savas tiesības neizmantoja, DN iesniedza pieteikumu kompetentajā Austrijas iestādē par minēto pabalstu piešķiršanu. Pēc šī pieteikuma pieņemšanas šī iestāde piešķīra ģimenes pabalstus DN, kurš visas atbilstošās summas pārskaitīja savai meitai. Turklāt iesniedzējtiesa norāda, ka tad, ja DN tiktu noteikts atmaksāt ģimenes pabalstus, viņa bijusī laulātā nevarētu saņemt šo summu izmaksu, jo atbilstoši Austrijas tiesībām minēto atbalstu izmaksas termiņam ir iestājies noilgums.

44. Ņemot vērā šos elementus, vispirms konstatēju, ka DN iesniegtais pieteikums tika pieņemts un ka vēlāk viņam tika piešķirti ģimenes pabalsti, kompetentajai iestādei īstenojot procedūru, kas ar Regulas Nr. 987/2009 60. panta 1. punktu ir paredzēta Regulas Nr. 883/2004 67. un 68. panta piemērošanai. Turpinājumā norādu, ka, lai gan šie pabalsti nav izmaksāti mātei, ģimenes pabalsti ir faktiski snieguši ieguldījumu tā bērna uzturēšanai, par kuru tie tika piešķirti.

45. Manuprāt, šādos apstākļos atbilstoši valsts tiesiskajam regulējumam prasītā ģimenes pabalstu atmaksa izraisītu to, ka netiktu piemēroti sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanas noteikumi, kurus ģimenes pabalstu jomā ir pieņēmis Savienības likumdevējs.

[24] Šī sprieduma 48.punkts.

[25] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 2. aprīlis, *Caisse pour l'avenir des enfants* (Pārrobežu darba ņēmēja laulātā bērns) (C-802/18, EU:C:2020:269, 68. un 69. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

VI. Secinājumi

46. Ņemot vērā iepriekš minēto, es ierosinu Tiesai uz *Bundesfinanzgericht* (Federālā finanšu tiesa, Austrija) uzdoto ceturto un piekto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 987/2009 (2009. gada 16. septembris), ar ko nosaka īstenošanas kārtību Regulai (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu 60. panta 1. punkta trešais teikums ir pretrunā tādam valsts tiesiskajam regulējumam, ar kuru ir atļauts atgūt ģimenes pabalstus, kas, tā kā persona, kurai ir tiesības pieteikties uz šiem pabalstiem, savas tiesības nav izmantojusi, ir piešķirti vienai no šajā tiesību aktā minētajām personām, kuras pieteikumu ir ņēmusi vērā kompetentā iestāde, ja minētie pabalsti faktiski ir snieguši ieguldījumu to ģimenes locekļu uzturēšanā, par kuriem šie pabalsti ir tikuši piešķirti.